

DR AUGUSTIN ŠTANCL

VELEHRAD, NAKLADATELSTVÍ DOBRÉ KNIHY, OLMOUC

DR AUGUSTIN ŠTANCL

RÁJ

VELEHRAD

nakladatelství dobré knihy v Olomouci

1948

Nihil obstat:
Olomucii 31. Januarii 1944.
Dr Thomas Hudec,
Censor ex officio.

Nr. 1205.
Imprimatur.
Olomucii, die 1. 2. 1944.
Dr Udalricus Karlík,
Vicarius generalis.

SÍLA PŘEDSTAVY O RÁJI

Ráj, rajské poměry! Jsou ještě představy, které by tak pronikavě působily na srdce lidské jako tyto? Je věru v nich obsažena všechna možná plnost lidského blaha, a to už zde na zemi. Kdo dovede tuto přemíru lidského štěstí ohnivými a svůdnými barvami vylíčiti, kdo se vši přesvědčivostí si dovolí toto blaho lidem slíbiti, že je na zemi možné, byť i po desítiletích, získal si srdce většiny lidí a může býti ujistěn, že lidé budou ochotni za tyto rajské poměry, teprve jen slíbené, obětovati vše, i životy. Takovou působivost a moc mají už pouhé vidiny rajské blaženosti.

Není ani divu. Srdce lidské musí chtít býti šťastným, tato nutnost patří k jeho přirozenosti a toto štěstí si přeje člověk mít splněné už zde na zemi. Že se tak státi musí, zdá se mu samozřejmým, proto se chytá všeho, co mu takové štěstí slibuje. Je třeba opravdu mnohé zkušenosti, mnoho vědomostí a velké mravní síly, aby si člověk řekl, že ráj na zemi je jen krásným snem, který zde za stávajících poměrů uskutečněn býti nemůže. Taková je dnešní skutečnost.

Ale tato skutečnost nás nutí tázati se: Jak si lze vysvětliti sílu představy o ráji? Byly snad skutečně rajské poměry na zemi? Kdo nám o nich něco poví? Na tyto otázky chceme odpovéděti.

POHANSKÉ BÁJE O RÁJI

Zkazky o ráji jsou skoro u všech národů.

Hindové na př. znali nejstarší věk lidstva jako věk dokonalosti a pravdy - věk bohů. Po něm přišla doba obětních plamenů. To je doba, ve které se úplně vyplnily všechny náboženské povinnosti. Po této době přišla doba pochybování a nevěry a čtvrtá doba je dobou hříchu a v té době žije nynější lidstvo.

Jako Hindové znali nejstarší dobu dokonalosti, snili i Peršané podobně o době zlaté tak jako národové severští. Jejich staré báje, vypsané v Eddě, nazývají věk zlatý proto zlatým, ač v něm skutečného zlata nebylo, byla tam lidská srdce ze zlata a tak tehdy nebylo ani chamtivosti, ani hádek, ani hříchu. (Viz více o tom: P. A. M. Weiss, Apologie des Christentums II. 90-91.)

Nejvíce se však nasnili a nabásnili o nejstarším zlatém věku lidském Řekové a Římané. Po této stránce jsou známy básně Ovidiovy a Hesiodovy. Ovid zná věk zlatý, potom stříbrný a ocelový a nakonec železný, plný tvrdosti a krutosti, a Hesiod nařiká, že jest mu žítí v době železné.

Z těchto bájí poznáváme však ještě něco jiného, a to velmi důležitého, že totiž v době nejstarší bylo jiné náboženství než v době pozdější a že toto starší náboženství bylo čistší. Pravdu měl Müller (Wissenschaft der Sprachen II. 395.), který napsal: „Čím více pronikáme nejstaršími dějinami lidstva a čím důkladněji zkoumáme nejstarší prvky jejich náboženství, tím čistšími shledáme u nich představy o božství.“

Dějiny náboženství u všech národů potvrzují nám tato slova. Ani Slované nečiní výjimky, jak Bulgarin a Karamzin dokazují.

Ze všeho plyne, že nejstarší náboženství bylo daleko čistší a že skoro všichni národové ve svých nejstarších zprávách mluví

o nejstarší době lidstva jako o době nejvyššího blaha a štěstí.

Byla to doba docela jiná, než kterou dnes prožíváme. Podle došlých zpráv nezáležel však život jiný v tom, že lidé jako zvířata stádovitě bez pastýřů spásávali širé pláně a že jim bylo vše dovoleno, k čemu je vášně pudily. Tak si původní stav lidstva ti staří nepředstavovali, neshledávali ho ovšem také ve svatosti a neporušenosti. Tak vysoko se povznésti, k tomu síly už neměli, zato jim byla tato doba dobou vnější vzdělanosti a zjemnělé mravnosti, ve které se rozvíjely spořádané společenské útvary a vydávaly dobré a užitečné zákony. V té době nebylo válek, nebylo sporů, vzbouření a chudoby. Nebylo v ní rozdílu mezi svobodnými a otroky, všichni si byli rovni a vše bylo všem společné až na ženy. Mravy byly prosté, lež a zloba byly neznámy, věrnost, poctivost, spravedlnost a pravda vládly. V klidu a svobodě se tehdy lidé oddávali pouze bádání a filosofickému hloubání. Rozuměli řeči zvířat a neživých bytostí a ty rozuměly zase jim. K bohům měli postoj přátelský a stýkali se s nimi důvěrně.

Tak si představovali staří původní stav blaha a štěstí lidského. Neozývají se v nich slabě naše zprávy o ráji jako o pozemském místě vrcholné lidské blaženosti? Ale ze zvyků starých národů se nám dostává ještě jasnějších zpráv o jednotlivostech v našem biblickém ráji.

Biblický ráj měl dva stromy neobyčejného významu. Není tedy nápadné, když skoro u všech starých národů západních nacházíme neobyčejnou úctu ke stromům? Známí jsou po této stránce Keltové a Germáni, ale ani Řekové a Římané nečiní výjimek. Nápadnou je také úcta k hadům, s kterou se shledáváme skoro u všech národů starověku. Tato úcta je u Hindů, Babyloňanů, Egypťanů, Féničanů, Řeků a Římanů až skoro božskou.

Ale ozvěna z biblického ráje se stává ještě jasnější, vzpome-

neme-li zahrad Hesperýdek se slatými jablky, Elysejských polí, zapadlé Atlantidy a Hyperboreovců.

Homer znal Elysejská pole. Nápadným však jest, že podle Homera nejsou Elysejská pole obývána lidmi zesnulými, nýbrž těmi, kteří pro zvláštní přízeň bohů byli tam za živa se země přeneseni. Smrti tedy neokusili. To je příznačné.

Západně od Španělska byl velký ostrov Atlantis. Před věky se propadl do oceánu, který byl podle něho nazýván. Podle Platona nám Egypťané zachovali pověst o mimořádném životě jeho obyvatelů.

Hyperboreové byli zase národem vyrovnaných filosofů neobyčejných vědomostí. Dožívali se až 1000 roků života.

Tak zní v rychlosti báje o nejstarší době lidstva a jeho obydlí. Byla to doba nezkaleného a netušeného blaha a lidského štěstí ovšem jen pozemského. Člověk byl podle uvedených bájí tehdy jiným než jaký dnes na svět přichází, byl lepší, měl vědomosti neobyčejné, obydlí jeho bylo jiné než dnes.

To jsou velmi *důležité* poznatky z bájí, poněvadž něco podobného hlásá biblická zpráva o ráji a jeho obyvatelích. Všimneme-li si bájí blíže, nemůžeme se zhostiti dojmu, že tyto jsou jen trosky a znetvořené zbytky jakési velmi staré zprávy a památky o původním stavu lidstva. Kde najdeme tu zprávu v plné ryzosti?

RAJ BIBLICKÝ

V bájích starých národů jsme jí nenašli, a tak zbývá jen zjevení - Bible.

Rozum nemůže ničeho namítati proti neobyčejnému blahu a štěstí prvních lidí, ani proti jejich původnímu neobyčejně dokonalému obydlí. Rozum musí uznati Boha za stvořitele člověka,

a to Boha nejvyšš moudrého, všemohoucího, nejvyšš svatého a dokonalého. Co tento Bůh stvoří, má nutně na sobě pečeť těchto vlastností. Člověk teprve nečiní výjimky. Od nejdokonalejšího, a všemohoucího Boha mohl býti stvořen člověk jen dokonalý a bydliště tohoto člověka muselo odpovídati jeho výbavě, muselo býti místem štěstí a blaha - rájem.

Bydlištěm prvního člověka byl podle Písma skutečně „ráj rozkošný, do kterého Bůh člověka postavil“. (I. Mojž. 2, 8.) Podle tohoto znění byl první člověk stvořen mimo ráj a teprve po svém stvoření byl do ráje dosazen.

Toto mínění hájí sv. Jan z Damašku. Týž soudí, že první člověk byl stvořen v krajině kolem Damašku. Se sv. Janem souhlasí Diviš Kart. U nás se k tomu mínění přiznává Dr Hejčl, neudává však, kde byl první člověk stvořen.

V ráji bylo „všeliké stromoví krásné na pohled s ovocem chutným k jídlu; uprostřed byl strom života, jakož i strom vědění dobra a zla“. (I. Mojž. 2, 9.) Tedy zvláštní stromy neobyčejné důležitosti. Ne snad proto, že byly jiné než stromy ostatní, nýbrž proto, že je Bůh určil pro nadpřirozené účinky. Strom života měl totiž přemoci tělesnou smrtelnost a slabost v tom případě, kdyby člověk nebyl býval neposlušným. Mínění toto je odůvodněno slovy, které Bůh pronesl po pádu Adamově: „Nyní však, aby snad nevzal se stromu života a nepožil a věčně nežil...“ (I. Mojž. 3, 22.)

Strom pak vědění dobra a zla se nazýval tak proto, že na něm se mělo ukázati, rozhodne-li se Adam pro dobro nebo pro zlo.

Písmo sv. nám popisuje také polohu ráje. Nelze sice z popisu přesně určití polohu, poněvadž jen dvě řeky ze čtyř uvedených jsou nám snad známy, jsou-li Eufratem a Tigridem biblické řeky Ferath a Hiddekel. Ráj by byl tedy v poříčí těchto dvou řek. Jména dvou řek ostatních, v Písmě sice uvedená, nám nedovolují

je přesně určití, tím méně jejich polohu. Jsou v Písmě uvedena také jména krajů, které uvedené řeky obtékají, ale během času se jména tamních krajů tak změnila, že je dnes nelze s přesností určití. Je jen tolik jisto, že pramen v ráji vytrysklý se roztékal do 4 říčních koryt, z nichž dvě jsou Eufrat a Tigris. Podle toho by byl ráj býval v kraji od Perského zálivu k Arménii na sever a na jih k Arabii. Ničeho určitého se dopátrati nemůžeme.

V ráji byla také zvířata všeho druhu.

Do tohoto místa nejvyššího blaha byl postaven první člověk. Stvoření jeho se stalo pravděpodobně mimo ráj. I stvoření člověkovu popisuje Písmo svým jadrným a prostým způsobem: „Stvořil tedy Pán Bůh člověka z hlíny země a vdechl ve tvář jeho dech života a stal se člověk živoucím tvorem.“ (I. Mojž. 2, 7.) Sv. Augustin k tomu dodává, že netřeba si tuto zprávu tak vykládati, jako by Bůh byl tělo lidské z hlíny uplácal. Nazývá výklad ten dětinským. (S. Aug. De genesi ad litteram I. VI. 12, n 20.) Bůh prostě chtěl, aby z prvků hlíny se vytvořilo tělo lidské a stalo se tak. Tělo lidské se skutečně skládá z prvků země a v ty se zase rozloží.

Z uvedené zprávy biblické plyne zcela určitě, že člověk pozůstává ze smrtelného těla a z nesmrtelné duše, poněvadž v I. hl. I. Mojž. v. 27 se praví, že „Bůh stvořil člověka k obrazu svému“. Podobným však může člověk býti Bohu pouze podle ducha, nikoliv podle těla, poněvadž Bůh těla nemá.

CLOVĚK V RÁJI

Člověk v ráji byl však jiný, než jaký dnes přichází na svět. To, co se vypravuje v Písmě o důvěrném a zrovna přátelském

styku prvního člověka s Bohem, v 2. a 3. hlavě I. kn. Mojžíšovy, tomu nasvědčuje. Nelze v tomto vypravování sice viděti už upevněnou dokonalost člověka, tím méně jeho upevněné posvěcení, nýbrž jen nezasloužený a nadpřirozený projev milosti Boží, aby člověk byl jednou konečně a neměnitelně upevněn a obšťastněn v Bohu.

Ale nejen první kniha Mojžíšova o tom svědčí, podobně mluví i prorok Oseáš. Týž vzpomíná smlouvy porušené od 12 kmenů podobným způsobem, jakým ji porušil Adam. (Os. 6, 7.) Podle této vzpomínky povýšil tedy Bůh člověka tak velice, že si ho vážil a uznal hodným, aby s ním uzavřel smlouvu, která se jistě týkala života nadpřirozeného, poněvadž ten žije Bůh. Toto zvláštní povýšení mělo kořeny své v nejvyšší možné podobnosti člověkovy k Bohu a v jeho zaměření k cíli nadpřirozenému. Tato výbava mohla a musila záležeti pouze v posvěcující milosti a v možnosti spojití se jednou navždy s Bohem. O tomtéž svědčí kniha Sirachovcova, který píše, že Bůh „podle sebe oděl Adama ctností“ (Sir. 17, 2), jistě ctností nejvyšší, láskou, která je „poutem dokonalosti“ a uzavřel s ním „věčnou smlouvu“. (Tamtéž v. 10.) Sirachovec mluví zde o smlouvě, která má platiti pro celou věčnost, tedy za tento život pozemský a poněvadž „jim ukázal spravedlnost a soudy své“ (tamtéž), jde zde o život nadpřirozený, plný spravedlnosti a dokonalosti.

Smlouva je právní poměr mezi stranami smlouvajícími se. V našem případě je jednou stranou Bůh, druhou pak člověk. Bůh dal podle výše uvedeného člověku jisté právo a zavazuje se ho dbáti. Adam měl jistě vynikající vlastnosti, když Bůh s ním tak přátelsky jednal a tak štědře jej svou přízní zahrnoval. Bůh dal člověku právo na nebe, ale do nebe se nejde bez nejvyšší mravní dokonalosti - svatosti.

V knize Moudrosti stojí: „Bůh stvořil člověka neporušitel-

ným.“ (Moudr. 3, 23.) Dr Hejčl podle jiných vykládá slovo „neporušitelným“ tak, že k neporušitelnému, věčně blaženému životu Bůh člověka určil. Bůh dal tedy člověku právo na nebe, ale pak, uzavřel-li s ním smlouvu, zavázal se tím sám, že ho tak vybaví, aby cíle toho dojítí mohl. Musil tedy člověk býti svatým a dokonalým. Kniha Moudrosti v hl. 10. v. 1. totéž dosvědčuje, když píše, že „Moudrost prvotvarého otce světa opatrovala, když ještě sám byl stvořen“. Moudrost opatrovala prvotvarého otce světa. Napadá jistě otázka: Co na něm opatrovala Moudrost? Jistě něco, co mu bylo přidáno, co k jeho přirozenosti nepatřilo, vždyť jen to bylo nutno opatrovati a chrániti. Byl to stav nevinnosti a svatosti, jak vykládá podle jiných Diviš Kart.

Podle uvedených svědectví byl první člověk svatý a dokonalý, milost posvěcující byla jeho údělem; jen ta může člověka povznést do říše nadpřirozené, přiodívá jej nezaslouženou krásou nadpřirozenou, že se stává přijatým synem Božím a dědicem království nebeského. Nad to vyšší výbavy už není.

V tom záležela původní spravedlnost prvního člověka. To je první a nejvyšší přednost původního stavu člověka - posvěcující milost. Tou byl vybaven ihned při stvoření.

NADPŘIROZENÁ VÝBAVA DUŠE PRVNÍHO ČLOVĚKA V RÁJI

Co je obsahem milosti posvěcující? Obsahuje v sobě určení pro nadpřirozený cíl a tomu odpovídající výbavu, totiž synovství Boží, vyšší podobnost k Bohu, svatost a dokonalost, o nichž mluví jak I. Mojž. 1, 26, tak kniha Moudrosti 2, 23, přebývání Boha v duši, účinnou milost a důstojnost svatosti.

Všecky tyto přednosti jsou možny jen proto, že člověk má

duši, která je schopna života vyššího, který se zase projevuje božskými ctnostmi.

Plný a bohatý život je bez světla nemožný a tak i život nadpřirozený z milosti posvěcující potřebuje světlo, které osvětluje rozum, že je schopný a nakloněn věrou přijímati zjevení Boží a osvojiti si je pomocí daru rozumu. Obcování takové duše je opravdu v nebi. Hledí na vše s vyššího hlediska než jaké země podati může.

Život je dále pohyb, je to účinek energie, je čin. A tak se přirozená volní schopnost zase posiluje ctností naděje, oné energie, která se nese přes tuto zemi za cílem nadpozemským, který z víry poznala, všemi prostředky opatrnosti a je povzbuzována a podporována dary rady a síly. Ale konečný náš cíl není jen dobro, za kterým pílíme, nýbrž je jím sám Dobrý, který jako osoba vyžaduje oddanost a tak se dostává vůli s milostí také ctností lásky k Bohu, pro kterou se bez výhrady Nejsvětějšímu odevzdává se vší silou duše. Abychom účinně a živě tuto lásku vzbuzovali, k tomu slouží dary zbožnosti, bázně Boží a statečnosti. Bázeň Boží za stavu nevinnosti byla synovskou bází, které jde jen o to, aby Bůh v takové duši měl své zalíbení a tedy všechno s největší ochotou konala, co se mu líbiti může.

Nadpřirozená láska k Bohu vede nutně také k nadpřirozené lásce a spravedlnosti vůči bližnímu nejen proto, že tento má také tutéž osobní důstojnost jako my, nýbrž také proto, že k téže milosti a k témuž cíli povolán jest jako my.

Všecky uvedené ctnosti božské s náležitými dary Ducha sv. se udržují zase pospolu v živé spojitosti a vzájemnosti duchovním stavem moudrosti. Moudrost tato učiní všecky uvedené ctnosti a dary krásnými a sladkými, že naši duši plně nasytí a uspokojí svou krásou a vznešeností a božskostí.

Pozvedají-li božské ctnosti ducha lidského k Bohu a spojují-li

onoho s Bohem, pak nutně ostatní vztahy člověkovy nezůstanou nedotčeny a ctnosti: spravedlnost, opatrnost, mírnost a statečnost doprovázejí milost posvěcující, aby svatě žil i ve společnosti lidské a tak nápodobil velkou onu a svatou jednotu, která je mezi třemi osobami božskými v jednotě Boží bytnosti. Hned život mezi prvním mužem a první ženou v ráji nám to dokáže, jakož i ono zjevení o podstatě a cíli manželství. Účinem posvěcující milosti je i ovoce Ducha sv., totiž: „Láska, radost, pokoj, trpělivost, dobrota, laskavost, shovívavost, mírnost, víra, skromnost, zdrženlivost, čistota.“ (Gal. 5, 22.) Také toto ovoce Ducha svatého se projevovalo v životě prvních lidí v ráji. Celou přírodu objímali láskou jako sv. František z Assisi, radostí bylo srdce jejich přeplněno z krásy děl Božích, hluboký pokoj sídlil v srdcích jejich, trpělivě čekal Adam na pomocníci a oba trpělivě čekali na splnění slibů, které jim Bůh dal. Byla v nich laskavost, pro kterou se rádi podporovali a poučovali, byla v nich shovívavost a žádná svévolnost. Mírně užívali všeho, co jim podávala příroda, věřili, že se rozrostou a ovládnou zemi a tvorstvo její. Vynikali zdrženlivostí a v ničem a nikdy nepřekročili míry, duše jejich byly čisté, prosté vší viny. Bohaté a nádherné ovoce, které zdobilo jejich srdce pod vládou Ducha sv.

Do celého moře nesmírného světla a nádherné krásy nořil se duch prvního člověka, nesmírné blaho ho prostupovalo, však všude viděl Boha a byl s ním v myšlenkách i v hnutí srdce svého spojen, velkolepý hudební nástroj, z něhož vyluzoval sám Duch Boží nejsladší píseň pravého nadzemského štěstí.

Základem však uvedeného nadpřirozeného poznatku člověka v ráji bylo přirozené poznání přírody a jejích děl pomocí činnosti rozumové. Kniha Sirachovcova se o tom zmiňuje při zprávě o stvoření prvního člověka a uvádí také rozsah vědomostí, kterých první lidé získali. Tedy člověk hotový vyšel z rukou Božích, člověk, který myslel a chtěl.

Sirachovec píše: „Položil oko své do jejich srdce, aby jim ukázal velikost skutků svých.“ (Sir. 17, 7.) Podle toho odhalil Bůh prvním lidem velkolepý rozsah světový, jak jej vtělil do svých děl, svůj věčný zákon, podle něhož „všechno zvažil, změřil a spočítal“, také člověka a povolání a úkol jeho, proto jim dal „soudnost a uši a oči a dal jim srdce ku přemýšlení a uměním usuzovati naplnil je, dal jim rozumovati duchem a smyslem naplnil srdce jejich“. (Sir. 17, 5.)

„Bůh přivedl k Adamovi také všechna zvířata a veškeré ptactvo, aby viděl, jak je Adam pojmenuje. Nazval je pak Adam jejich jmény.“ (I. Mojž. 2, 19, 20.) Těmto slovům Písma třeba podle P. W. Schmidta (Die Uroffenbarung als Anfang der Offenbarungen Gottes) tak rozuměti, že Adam na potulkách rájem se setkal s různými zvířaty a opeřenci. Jakmile je spatřil, vystihl bleskem jejich podstatu, vlastnosti, krásu a účel jejich. Ze samého překvapení se mu nad tím rozvázal jazyk a s jeho rtů sjelo s veselým jástem jméno každého zvířete. Tak se stal člověk samovolně také tvůrcem své řeči, ke které dal ovšem Bůh předpoklady v duševním poznání a ve vhodném tělesném ústrojí. Sirachovec také pokračuje, že Bůh jim dal za tím účelem „jazyk“. (Sir. 17, 5.) Pythagoras pokládá toho za nejmoudřejšího, kdo vynalezl pojmenování věcí.

Toto tak bohaté poznání bylo však milostí Boží podle Schella

(Dogmatik II., str. 298) osvícené, zesílené a uschopněné přijímat pomysly božské z nadpřirozené moudrosti a dovedlo zhodnotiti vyšší určení tvorstva a prostředky k němu vedoucí. Sirachovec nás nenechává v pochybnosti, že dokonalost Adamova poznání přírody záleží v usměrnění veškerého poznání na cíl nadpřirozené svatosti a na poměr všeho k Bohu. „Všecko k větší cti a slávě Boží“ uskutečňoval ve všem a při všem Adam a tvorstva užíval potud, pokud ho k Bohu vedlo.

Toto poznání, a to osvícené, přesvědčilo člověka také o tom, že jedině příroda vzdor její velikosti a podivuhodnosti mu stačiti nemůže a že sám ji neobyčejně převyšuje, ale přesto ani sám si v ní postačiti nemůže. „Nenašel v ní společníka sobě podobného.“ (I. Mojž. 2, 20.)

Jak si člověk v přírodě k nejrůznějším tvorům vésti má, i to Bůh stanovil. Sirachovec totiž dále píše: „Dobré i zlé ukázal jim.“ (Sir. 17, 6.) Dr. Hejčl vidí v těchto slovech přirozený zákon, který byl odleskem zákona věčného v rozumu lidském ve svědomí. Svědomí toto jim nutně kázalo Boha velebiti, „aby jméno svaté chválili, aby honosili se zázraky jeho a hlásali velikost skutků jeho“. (Sir. 17, 8.)

Pro tuto svou rozumovou a volní činnost byl člověk uschopněn a určen, aby o Bohu rozjímal a ho modlitbou chválil. Osvícen byl rozum prvního člověka. „Ve světle Tvém uvidíme světlo“ (Ž. 35, 10) uskutečnilo se na prvních lidech v ráji.

I když bylo poznání prvního člověka neobyčejně bohaté, neměl přec plnost vědění, nýbrž nabýval stále poznatků dalších a nových. Jeho vědění nebylo také neomylné, nýbrž se rozšiřovalo a zdokonalovalo novými zkušenostmi. Adamovi byla však dána schopnost správně chápati a usuzovati a snadno se vyhnouti omylům. Takového osvícení však první člověk potřeboval. Sv. Tomáš podává pro ně tento důvod: „První člověk byl

podle těla už tak dokonalý, že mohl plodit nové lidi a proto musil býti i podle duše tak dokonalým, aby mohl ihned jiné lidi poučovati a řídit. Proto musil míti vědomosti o všem, o čem jiné poučiti chtěl a měl.“ (Summa theol. I. 94. a 3.)

V ráji by bylo bývalo také vyučování, avšak jiné než jaké máme dnes, bylo by bývalo úspěšnější. Adam skutečně také Evu poučil o prvním přikázání.

Pokrok lidský byl plně zajištěn v ráji pro nové poznatky, které si člověk zjednávat mohl, a pro řeč, kterou vynášel. Byl by to býval pravý pokrok, kterého by nebylo možno zneužít ke zlému.

Vůle prvních lidí byla nakloněna k dobrému. Zase píše Sira-chovec: „Bůh pravil jim: Varujte se vši nepravosti.“ (Sir. 7, 11.) Dobro bylo tedy říší jejich vůle a mohlo jí zůstat.

ADAM A ZJEVENÍ

Z řečeného můžeme souditi, že Adamův rozum byl neobyčejně nakloněn přijímati také Zjevení, které mu Bůh dal, vždyť poznal lépe než kdo jiný omezenost svého rozumu a nesmírnou povýšenost rozumu Božího, který je vševědoucí a pravda sama. Jak mu Bůh jisté pravdy zjevil, nevíme. Bylo to snad neobyčejné osvětlení rozumu, bylo to zjevení prostřednictvím andělů, to nelze s určitostí rozhodnouti.

Co však bylo obsahem zjevení? Jsou více méně pravděpodobné dohady o jeho rozsahu. Jistě však zjevil Bůh původ všeho-míra - stvoření a jeho podstatu. Nestalo se tak v podobě, kterou o stvoření podává první kapitola knihy Mojžíšovy. Zjevení o stvoření z ničeho a hlavně o stvoření člověka bylo nutné, aby člověk měl jasnou a správnou představu o Bohu, o sobě a o světě. Jen Bůh mohl člověkovu zjevit, jak byl stvořen svět a také on

sám. Už tím, že bylo člověku zjeveno, že je k obrazu a podobnosti Božímu stvořen, poznal, že Bůh je vyšší bytost než tento svět, že je bytost nadsvětelná, osobitá, vždyť poznal sebe jako osobu lidskou, která má rozum a svobodnou vůli a je zodpovědná za své skutky. Bůh stanul podle tohoto zjevení nad člověkem a veškerým tvorstvem vůbec jako bytost nadpřirozená, věčná, jako všemohoucí vládce, který je pánem celého světa i člověka. Proto může dávat tomuto rozkazy a příkázání.

Bůh zjevil dále člověkovu, že k vůli němu je země a její tvorstvo a i světy ostatní, dále že jediného člověka oděl důstojností vladařskou nad veškerou zemí a tvory jejími. „Rosťte a množte se a naplňte zemi! Podrobte se jí a vládněte nad rybami mořskými a ptáky nebeskými a nade všemi zvířaty, která se pohybují po zemi.“ (I. Mojž. 1, 28.)

Plnost tohoto panství nebyla hned na počátku dána osobě prvního člověka. Člověk byl stvořen ve dvojici muže a ženy, na sebe odkázané, a proto bylo ono „rosťte a množte se!“ předepsáno jako podmínka a prostředek nabývání vždy větší vlády nad přírodou v tomto smyslu: „Čím četnější budete, čím více se rozrostete, tím většího panství nad zemí a všemi jejími tvory nabudete, panství, které vám hned dnes už jako vaše plné právo uděluji.“ Panství to nebylo a nemohlo ani neomezeným býti, nýbrž podléhalo vůli a zákonu Božímu.

Ke zjevení danému Adamovi patří také slova, která pronesl Adam po stvoření Evy: „Proto opustí člověk otce a matku a přilne k ženě své a budou oba jedno tělo.“ (I. Mojž. 2, 24.) Sám Ježíš Kristus prohlásil tato slova za slova Boží. (Mat. 19, 4.) Týkají se pak základu rodiny v jednotě a nerozlučitelnosti manželství. Vzájemná úcta a láska mají býti jeho předpokladem a mají jednoho svobodného muže a jednu svobodnou ženu vespolek tak spojovati, že mezi nimi není místa pro neshody a

různice. Takové manželství bylo od Boha ustaveno v ráji.

Vznešenost a síla jsou lidem dány vůči všem tvorům ostatním, jak plyne ze slov Adamových: „Toto jest kost z kostí mých a tělo z těla mého“ (I. Mojž. 2, 23), jako by řekl: „Stojíme výše než ostatní tvorstvo, jsme jiné pokolení.“

Velmi mnozí bohoslovci myslí, že i tajemství o nejsvětější Trojici, vtělení Syna Božího a mnohé pravdy o andělich byly prvním lidem zjeveny. Podle mínění františkána Duns Skota by se byla druhá osoba božská, jako nejvyšší a nejdokonalejší hlava člověčenstva, vtělila i tehdy, kdyby první člověk nebyl hřešil. Je-li mínění Skotovo správné, a je to hodně pravděpodobné, pak by byl Bůh toto tajemství zjeviti musel. I stvoření Evy musel Bůh prvnímu člověkovu zjeviti. Sv. Augustin se nechce rozhodnouti, zda vypravování o stvoření Evy se obrazně líčí nebo obrazně se stalo, ale nedovoluje pochybovati, že se stalo a že to není pošetilé, nýbrž plno hlubokých významů. (De genesi ad litteram 9, 14.) Jednota pokolení lidského je jím zdůvodněna a Adam je prohlášen za hlavu pokolení lidského, které představuje. Také o andělich a o pádu mnohých z nich se mu jistě dostalo poučení. Uvedené zjevení a co Adam osvěceným svým rozumem chápal stačí, aby se srdce prvního člověka naplnilo obdivem vůči lásce a dobrotě Boží a vnutilo mu úchvatný chvalozpěv na tohoto Boha, jak píše kniha Sirachovcova 17, 8, zvláště když považíme, že mu byla udělena ještě další nadpřirozená vlastnost - původní neporušenost.

PŮVODNÍ NEPORUŠENOST

V čem záležela původní neporušenost? V klidném a plném souladu mezi duší a tělem. Duše úplně poddaná Bohu vládla

v plném rozsahu těla a pak celé přírodě, pokud se člověk s ní stýkal. Duše se neotrásla žádným nezřízeným a protivolným a neuváženým hnutím ani tělesným, pro něž by se musela zastyděti. Nedálo se tak a nebylo ani možným i pokud se týká života pohlavního. Sv. Augustin píše: „Byl by muž rozséval potomstvo, byla by žena přijala v pohlavních údech, kdyby a kolik by třeba bylo, pohnutých vůlí a nikoliv vydrážděných baživostí.“ (O městě Božím kn. 14. hl. 24.)

V duších prvních lidí panoval naprostý klid a mír, který se rozhodně zračil i na tvářích prvních lidí a produševňoval je. Byli oba krásní v nejčistším slova smyslu, vždyť píše Písmo: „Byli oba nazí a nestyděli se.“ Vše bylo u nich krásné a čisté a úkonem bohoslužebným i úkon manželský. Krásná, svatá duše v krásném těle, umělecké dílo prvního řádu, které by bylo každého povzneslo a čistou radostí a obdivem naplnilo.

Jejich svrchovaná vláda se vztahovala i na přírodu. Měli ji, pokud rájem byla „vzdělávati a hleděti si“ (I. Mojž. 2, 15), „hleděti si“, doslovně „ostříhati“ ji měli, nikoliv před nepřátelskou zvěří, nýbrž pro sebe, aby ji i se všemi nadpřirozenými dary hříchem neztratili. (Sv. Tomáš, Summa I. qu. 102. a 3.) První lidé v ráji neměli zaháleti, nýbrž měli ráj vzdělávati, tedy pracovati. Práce tehdejší v ráji neměla příchuť trestu jako dnes, nýbrž byla jakýmsi druhem modlitby, která činila z činnosti bohoslužebný úkon, vzdělávajíc a ostříhávajíc přírodu a plodnost její. Země jim měla vraceti s nejbohatšími úroky zaseté sémě bez plevelu, živelní pohromy neměly zasáhnouti dílo jejich rukou a škůdce rostlinstva se vyhnuli jejich ošetřovancům. Divoká zvěř před nimi krotla jak oni lvové v životě Danielově a našich mnohých mučedníků a plachá zvěř se k nim tulila jako později k sv. Františku z Assisi a jiným. Jejich vlastní modlitba byla sladkým spočinutím a vytržením mysli k Bohu. Únavy vů-

bec neznali, práce nevyčerpávala jejich sil, nemoc neohrožovala jejich tělesné ústrojí, byli také podle těla nesmrtelní, mohli nezemřít. Tato možnost by byla přešla v ustálenou nesmrtelnost také podle těla, kdyby nebyli jedli se stromu vědění dobra a zla. V tomto případě by jim bylo bývalo dovoleno jísti se stromu života. Jak by jim bylo ovoce s tohoto stromu také tělesnou nesmrtelnost poskytovalo, nevíme. Někteří z bohoslovců myslí, že bylo k tomu třeba častějšího požívání, jiní zase, že k tomu stačilo jedno požití. Mělo ovoce s toho stromu přirozenou sílu poskytnouti tělesnou nesmrtelnost, nebo to byla síla nadpřirozená po způsobu svátostí, nevíme.

Adamu, tvorů společenskému, se dostalo stejnorodé společnosti. „Seslal tedy Hospodin Bůh na Adama tvrdý spánek. Když usnul, vyňal mu jedno žebro a místo jeho vyplnil masem. Ze žebra pak, které byl vyňal z Adama, Hospodin Bůh učinil ženu a přivedl ji k Adamovi.“ (I. Mojž. 2, 21, 22.) Povstala první nejstarší společnost lidská - rodina, kterou Bůh vybudoval na prvním manželství v ráji. Toto mělo být pramenem ostatního lidského pokolení.

Sv. Augustin v díle O městě Božím kn. 14, hl. 26 se popisuje o životě v ráji takto: „Žil člověk v ráji jak chtěl, pokud chtěl to, co Bůh kázal, žil těše se z Boha, od kterého dobrého dobrým byl; žil beze všeho nedostatku, maje moc vždy tak žiti. Byl tam pokrm, aby hladu neměl, nápoj, aby nežíznil, strom života, aby stářím nesešel. Žádné pokušení na těle nebo z těla nějaké nesnáze se smyslům prvního člověka nenaskytaly. Nezkalené zdraví tělesné a v duši neporušitelný klid byly jeho údělem. Jako v ráji nebylo úpalu ani mrazu, tak v dobré vůli jeho obyvatele nebylo žádné poruchy z baživosti nebo bázně. Nebylo v ní smutku ani nezřízeného veselí. Pravá, stálá radost plynula z Boha, k němuž plála láska ze srdce čistého a ze svědomí dob-

rého a z víry upřímné. Mezi prvními manželi bylo důvěrné společenství, vzájemná bdělost nad duší a tělem a bez námahy plněná příkázání. Neunavovala práce vyčerpavostí a nepřepadal spánek proti vůli.“ Tolik sv. Augustin.

Sv. Jan z Damašku píše podobně, třebaš stručněji: „Když Bůh se milostivě rozhodl stvořiti člověka z viditelné a neviditelné přirozenosti podle svého obrazu a podobenství jako krále země a všeho toho, co na zemi jest; vybudoval mu nejprve královský hrad, aby tam zřídil člověk svůj trůn a bohatý a blažený život vedl. To je ten božský ráj, rukou Boží vybudovaný, shromážděště vši rozkoše a všeho blaha, opravdu božská země, bydlíště hodné toho, který podle obrazu Božího stvořen byl.“

Tak vybavil Bůh prvního člověka a jeho potomci měli plnou tuto výbavu zděditi. I oni měli žiti v ráji. Nebylo jiných prarodičů pokolení lidského než Adam a Eva, ale i Eva byla z Adama. „Stal se první člověk Adam bytostí živou,“ píše sv. Pavel. (I. Kor. 15, 45.) Tedy první člověk byl Adam. „V Adamu všichni umírají“ (I. Kor. 15, 22), píše opět sv. Pavel, měli však žiti v něm. Jeho cílem a veškerého potomstva byla jednou účast na životě Božím beze smrti, jakési nanebevzetí. K tomu se nesla celá výbava prvního člověka, svobodné a svéprávné osoby. Povolání člověkovu bylo nejvznešenější, nemohlo se ho však nikdy dojíti silami jen přirozenými, byla to čirá a pouhá milost a člověk jako svobodná a svéprávná bytost se měl pro ně nebo proti němu rozhodnouti. Bylo třeba toto rozhodnutí z něho vyvolati a jiné vhodné cesty k tomu nebylo než cesta zkoušky.

Bylo opravdu hodno člověka, osobu rozumnou, svobodnou a svéprávnou, zkoušeti, ale bylo také vhodné pro Boha, bytost nejvyšší dobrotivou a spravedlivou, zkoušeti člověka, poněvadž mohla a chtěla dáti člověku odměnu nejvyšší, účast na vlastním životě na věky, obstojí-li člověk.

Bůh dal opravdu člověku první kladné přikázání: „Jez se všech stromů v ráji. Se stromu však vědění dobra a zla ať nejíš! Neboť kteréhokoliv dne bys s něho jedl, docela určitě zemřeš.“ (I. Mojž. 2, 16, 17.)

Toto přikázání nebylo nějakou tyranskou libůstkou, poněvadž obsahovalo v sobě neobyčejná zaslíbení, že si ani větších mysliti nelze. Říše dobra je přec nesmírná, je to sám Bůh, Jeho poznání, štěstí věčné. To bude vaším údělem, a to na věky a nezměnitelně, poněvadž zachováte-li je, bude vám dovoleno jísti se stromu života, abyste na věky žili a smrti neokusili. Nezachováte-li ho však, poznáte zlo v celé jeho nicotě a sami se vrátíte tam, odkud jste vyšli. Člověk měl tedy na vybranou. Bůh se opět projevil jako nejlepší otec plný lásky k lidem, kterému jde jen a jen o jejich dobro. Při tom je také nejvyšší spravedlivý a dá každému z rozumných tvorů, pro co se rozhodne. Bůh měl pravou úctu před člověkem, svou podobou a svým obrazem a jeho nejvyšší výbavou - svobodou. Přál si, aby zkusila sama sebe a osvědčila se. Člověk pak měl přiznati pravdu, že je úplně odvislý od svého Boha, a že jednati podle toho, jest pro něho kralovati. „Bůh lidem požehnal.“ (I. Mojž. 1, 28.) Přál jim plného štěstí a dobra. Dokázal to jejich stvořením, pobytem v ráji a nakonec důstojnou zkouškou a nejvyšší odměnou, obstojí-li. Věru „nade vše, co dýchá, je původem svým Adam“. (Sir. 49, 19.) Nešlo o zakázané ovoce, nýbrž o výraz pokory, poslušnosti, ovládnutí sebe a vyznání úplné odvislosti na Bohu. Šlo o nejvyšší úkony svobodného člověka.

Všechny báje o prvních lidech, o stavu jejich nejvyššího blaha jsou ničím proti tomu, co o těchto věcech píše Písmo.

Biblické vypravování o ráji a o událostech v něm je prostinké bez vědeckých rozkladů. Bylo psáno pro lidi, kteří neměli vědeckého školení. Nicméně přes tuto prostotu není ve vypravování ničeho, co by odporovalo přísné vědě.

Stvoření Adamovo je tak podáno, že každý pochopí složení člověka ze smrtelného těla a z nesmrtelné duše. Takový hotový člověk byl postaven do ráje. Bez vědeckých důkazů to tvrdí Bible svým zvláštním, neomylným a svrchovaným způsobem. Člověk byl tak tělesně a duševně vybaven, že obojí činnost, tělesnou i duševní, mohl vyvíjeti. Poznal a pojmenoval vhodně zvířata, znal stromy, vzdělával ráj. Také věda našla jen hotového člověka v nejstarších památkách. Nikde nebyl dosud objeven nějaký tvor z části člověk a z části zvíře. Neodůvodněné dohady pavědy o přerodu člověka, vývojem totiž ze zvířete, jak bájí hlavně Haekkel a jeho škola, nejsou jen dnes vědecky odbyty, nýbrž dávno je zamítla a vůbec ani nepřipustila Bible svým, byť docela prostým výkladem o původu člověka a jeho pobytu v ráji.

První člověk byl podle biblické zprávy uschopněn pracovati tělesně i duševně. Živil se plody stromů a obilninami. Zjednával si vědomosti o zvířatech a ptactvu. Dovedl si zrobiti i prostá roucha, když ho k tomu potřeba nutila.

První člověk vynalezl řeč a mluvil se sobě rovným. Dovedl své myšlenky srozumitelně vyjadřovati. První člověk měl správné ponětí o podstatě svého těla a jeho složení; bylo zemité, ze země a jejích prvků vzaté, duší však se povznášel do říše nadsmyslné a nadsvětlné, duchové, měl náboženství. Jeho Bohem byla bytost osobní, nadsvětlná, všemohoucí, nejvyšší dobrotivá, vše-vědoucí, nejdokonalejší, nejvyšší moudrá, věčná a nejvyšší spravedlivá. Jeho náboženství bylo čisté jednobožství. Báje o původu

náboženství z bezbožství k fetišismu a totemismu, animismu a k počtě předků a od těch k mnohobožství a z toho teprve k jednobožství, jsou podle znění Bible nepřipustné, poněvadž neodůvodněné.

První člověk znal svou omezenost a závislost na Bohu a tak se vyšinul k nejvyššímu náboženskému výrazu - k oběti. Oběť byla prvním synům Adamovým něčím samozřejmým.

První člověk měl vznešené mravní cítění podložené mravním názorem ve svědomí velícím mu Boha poslouchati a ctíti, o Něm uvažovati a rozjímati a Jeho zjevení přijímati.

První člověk měl správné názory o původu rodiny, manželství a společnosti lidské, znal správný poměr člověka k člověku, manželky k manželu. Žena mu byla rovnocennou osobou a jeho plno-právní pomocnicí. Jeho manželství bylo jednotné a nerozlučitelné. V nějakých poměrech stádově-zvířecích nikdy nežil. Bible podobné dohady nepřipouští a zamítá je zrovna tak jako skutečná věda.

První člověk si byl vědom, že je pramenem veškerého budoucího pokolení lidského a že s ním jako jeho hlava je solidárně spojen. „Rosttež a množtež se!“ Člověk tvor společenský, toť pravda, kterou nejen znal, nýbrž též prožíval. Tolik můžeme vyvoditi ze zprávy biblické. Musíme se opravdu podiviti, že tato prostá biblická zpráva, psaná pro prosté, vědecky neškolené lidi ani v nejmenším neodporuje vědeckým zjištěním, naopak s nimi úplně souhlasí, ač se jich věda až po dlouhých staletích pracně dobrala. Jistě důkaz, že vzpomenuť zpráva není pouze dílem lidským, nýbrž že nad její čistotou a správností bděl ještě někdo jiný než pouhý člověk, i když z počátku se dochovávala jen ústním podáním, poněvadž písmo teprve později bylo vynalezeno. Ano, Písmo je knihou Bohem vnuknutou.

Při tom jest však stále a stále zdůrazňovati, že Bible není kni-

hou přísné vědy, nýbrž knihou náboženskou; vědy se dotýká jen potud, pokud pro náboženské pravdy je třeba.

Pravá věda a pravá víra si ani nikdy odporovati nemohou, poněvadž mají jeden pramen, Boha, věčnou, neomylnou pravdu.

MUŽE VĚDA ASPOŇ PŘÍBLIŽNĚ DOKÁZATI PRAVDIVOST BIBLICKÉ ZPRÁVY?

Uvedená otázka je oprávněna a třeba jí kladně zodpovědět. Je nutno v tomto případě se obrátiti na archeologii a ethnologii, starovědu a národopis.

Nuže, starověda sbírá památky a stopy dávného člověka na zemi, a jsou to zkameněliny, které mluví o stopách nejstaršího lidského života na zemi. Ze zkamenělin vyčteme, že člověk je nejmladší stvoření na světě. Přišel, až země s veškerým rostlinstvem a vši zvířenou byla pro něho připravena. Totéž praví Bible. Tento první člověk byl však člověk dokonalý, žádný polotvar nebo přechodní tvar. Neoprávněna je domněnka, že by člověk, aspoň podle těla, se byl mohl vyvinouti z těla zvířecího, které na nejvyšším stupni svého vývoje bylo pak oživeno lidskou nesmrtelnou duší. Nemáme pro tuto domněnku dosud nejmenšího důkazu a nebude ho ani v budoucnosti. Archeologie našla jen člověka dokonalého a hotového jak podle těla, tak podle duše.

Jak bohatý byl duševní život nejstarších lidí, nelze přesně zjistit. Nelze tedy zjistiti, jaké písně první lidé zpívali, jaké měli přísloví, co si vypravovali a jaké měli zkušenosti. Toho se ovšem dopřít nemůžeme, poněvadž nejstarší člověk neměl ještě písma. Jistě si však sdělovali první zprávy ze zjevení a své zkušenosti z ráje, které s nimi šly a podléhaly různým vlivům. Co mimo

to si sdělovali, nevíme. Nejstarší hroby lidské, t. zv. hroby prehistorické, tedy před dobou, která dějepisně byla popsána, nám mnohé a hluboké pravdy odhalují. Máme takové hroby na př. v Le Moustier a v La Ferassie v Dordogni ve Francii a ještě jinde. Tyto hroby nám dosvědčují, že mrtví byli se vši úctou pochováváni a že tehdejší lidé věřili v život záhrobní, proto dávali mrtvým do hrobu jejich šperky a zbraně a i potravu. Ejhle, nesmrtelná duše!

Uvedení lidé měli hodnotnou kulturu. Zbraně a různé nádoby a i ozdoby jsou sice hrubá, neumělá práce, ale přesto svědčí o myslivosti prvních lidí, kteří z příčin usuzovali na účinek. Něco podobného nenajdeme u žádného zvířete. U opic se ještě ne-našly ani náběhy zhotoviti zbraně. Některé házely nahodile kamením, avšak bez výběru; zbraní, ani nejjednodušších, si nezhotovily, většinou přestaly na obraně, kterou jim skýtala jejich těla, byly to hlavně zuby a drápy.

Už první lidé znali oheň a dovedli jej založiti už v nejstarší době kamenné, jak svědčí nejstarší bydlíště takových lidí v Taubách u Výmaru (Weimar) a v Krapině v Chorvatsku.

Právě pro takovou duši, která na nás zírá z uvedených nejstarších památek, měl člověk také řeč. Chtěl-li pak jistí učenci ze známek na starých zkamenělých bradách lidských a patrech některých nejstarších lebek dokázati, že nejstarší člověk řeči neměl, pak by jistě dnes neměli ani mnozí australští černoši mluvit, poněvadž jejich lebky vykazují tytéž známky. Ale uvedení černoši mluví!

Zkameněliny a památky z nejstarších lidských dob nám dokazují, že už v nejstarších dějinách vystupuje hotový člověk s nesmrtelnou duší, který myslí a mluví a také volně rozhoduje.

Nejstarší doba lidská neznala jen pohřeb do země, znala také pohřeb žehem. Důvody pro poslední způsob nám nejsou známy.

Jedno je však jisté, že popel z nebožtíků byl ukládán do umělecky zdobených popelnic a že tyto byly ukládány na jedno zvláštní místo. I popel z lidských těl se těšil zvláštní úctě a pozornosti. Člověk je něco jiného než ostatní živočichové, tedy to, co hlásá Bible. Tolik archeologie.

Národopis nám odhaluje clonu z duševního života nejstarších lidí a tak možno skoro neomylně zjistiti jejich původní názory náboženské a mravní.

Národopis odkryl v době nové národy, mimo které se brala ostatní kultura, protože žili od dob nejstarších v nepřístupných pralesích a vzali sebou jen vymoženosti z doby kamenné, dávno minulé, kterých užívají ještě dnes. Jak se zatoulali do míst tak nesnadno přístupných a proč se tak stalo, jsou dohady, které na naší věci nic měniti nemohou. K těmto řekněme „zaostalcům“ patří hlavně trpasličí národové ve střední Africe, australští černoši, Andamané a Simangové. K těmto národům pronikli katoličtí misionáři, po léta mezi nimi působili, až si zjednali jejich důvěry. Teprve pak odložili tito lidé přirozenou plachost a otevřeli srdce a duši misionářům dokořán, a tito mohli pak zjistiti jejich názory náboženské a mravní a zvyky náboženské.

Po této stránce si získali velkých zásluh misionáři Společnosti Božského Slova a mezi nimi vynikající badatel P. W. Schmidt, který založil důležitou školu národopisnou, k níž náleží také náš krajan P. Šebesta.

Tím nikterak netvrdíme, že by také ostatní misionářské řády katolické nebyly se stýkaly s národy primitivní v dobách dřívějších. Jistě nezasáhly tolik primitivů, kolik v době novější, a pak nevěnovaly tolik pozornosti jejich náboženským a mravním názorům, kolik se jí věnuje dnes, kdy ethnologie se stala samostatnou, důležitou a zajímavou vědou.

Všimněme si po této stránce dříve už uvedeného díla P. W.

Schmidta! Podle něho uznávají tito primitivové, zaostali národové, jejichž kultura se zastavila už několik tisíciletí, nejvyšší bytost. Nazývají ji někdy „Hromem“, jindy „Pánem“, dokonce „Naším Otcem“. Pojmenování poslední je zvláště nápadné a zdá se býti asi ohlasem styku prvních lidí s Bohem, jak jej líčí první kapitoly Bible. Tento důvěrný styk po pádu prvních lidí přestal a byl obnoven až Kristem. (Dr P. H. Felder O. M. C., Jesus Christus II., str. 81-89.) Pojmenování uvedené je jistě prastaré. Tato nejvyšší bytost bydlí podle primitivů na nebi. Nemá omezeného bydliště na zemi, nemá chrámů, není zobrazována, je však jinak všudepřítomná. Byla přede všemi věcmi a nikdy se nemluví o jejím konci.

K představě její duchovosti se nepovznegli, spíše ztratili tuto představu.

Tato bytost podle jejich pojmů jí a spí a pije, má dokonce ženu a děti. Tato nejvyšší bytost je zákonodárcem velemoudrým.

Někteří z uvedených národů ji mají za vševědoucí, které neunikají ani nejskrytější myšlenky ze srdcí lidských. Nikdy nezneužije své moci k nějaké špatnosti, nikdy nepodporuje a teprve nenakazuje nějaký nemravný čin jako krádež, vraždu a podobné.

Této bytosti prokazují primitivi hlubokou úctu a mluví o ní s jakousi bázní. Uznávají ji za svého zákonodárce a vládce. Právě poslední skutečnost je nápadná, poněvadž tito národové nic tak nemilují jako svobodu a neodvislost. Mravnost a náboženství jsou u nich tedy co nejtěsněji spojeny. ☩

Úctu k nejvyšší bytosti projevují hlavně modlitbou a obětí. Jejich modlitba je rozmlouvou s nejvyšší bytostí a volání k ní. Oběťmi jsou zejména prvotiny z lovů a z lesních plodů. Obětí snad neznají jen Semangové.

Pokud se týká mravnosti u těchto národů, neodpovídá nikterak představě o divošském boji o pozemské bytí. Rodina je u nich

spořádaná. Rodiče milují děti a starají se o ně. Děti splácejí rodičům jejich lásku péčí, úctou a poslušností. Hříšného vyhánění lidského plodu u nich není, neznají také vraždění dítek. Starají se o lidi staré, slabé a neduživé, vdovy a sirotky, vynikají zdvořilostí a pohostinstvím. Otroctví je u nich neznámo.

Tito národové mají správné pojmy o majetku, vynikají poctivostí; krádež a loupež jsou jim pojmy neznámé. Jsou pravdomluvní a upřímní, nedovedou lháti a se přetvařovati.

Pohlavních výstředností u nich není, i když pohlavní život u některých před manželstvím vždy čistým nebyl. Věrnosti manželské si na výsost váží. Nevěru manželskou trestají většinou smrtí. Propadá jí jak nevěrný muž, tak nevěrná manželka.

Skoro u všech je jednoženství a rozluka manželská se vyskytuje velmi zřídka.

Jako P. Schmidt píše podobně náš P. Šebesta ve Z přítmi pralesa, hlavně II. díl, str. 77 a násl. Pobyl mezi Semangy delší dobu a poznal jejich náboženské a mravní názory. Hrom sluje u všech kmenů Semangů Kavei. Jest obáván, ale ještě více ten, jenž stojí za ním a jím hrom působí. Tento Kavei má ženu a děti a z těchto Ta Pedu stvořil vše. Kavei nestvořil ničeho, ačkoliv je bytostí nejvyšší. Hněvá-li se Kavei, Ta Pedu zakročuje a prosí za své vnuky, lidi. Kavei dává lidem příkázání a bdí nad jejich plněním. Kavei je velký pán a jako takový nepracuje. Proto ničeho nestvořil, nýbrž všechno stvořil jeho syn Ta Pedu. Vražda a krádež nespádají mezi záповědi, poněvadž jim vůbec známy nejsou, zato považují za hřích týrati polapená zvířata, poněvadž se brániti nemohou. Posmívati se člověku není hříchem, poněvadž se týž brániti může. Rodiče se musejí varovati každého příliš důvěrného přiblížení k dětem různého pohlaví. Oplzlé věci jsou zakázány. Manželství, která mají děti, jsou nerozluči-

telná. Kavei možno za některé přestupky usmířiti obětí krve. Tolik P. Šebesta o různých kmenech Semangů v díle Z přítmi pralesa I. a II. díl.

Národové uvedení se zastavili na cestě kulturního rozvoje, zapadli do dlouho nepřístupných pralesů a hor. Neměli styku s ostatním světem a spokojili se tím, co sebou vzali, a to uhájili přes dlouhá tisíciletí skoro neporušené. Je to hlavně náboženský a mravní život podivuhodně čistý. Z toho plyne, že starší národové měli daleko čistší náboženství než národové pozdější a že nejstarší náboženství je jednobožství. Jen srovnajme náboženské a mravní názory Řeků a Římanů s náboženskými a mravními názory těchto primitivů a uvidíme ten obrovský rozdíl! Bible se tedy opět shoduje i s národopisem.

Ale tito národové primitivi přesto dokazují, že jejich náboženské názory a i jejich názory mravnostní jsou už zakaleny a že původní náboženství a původní mravnostní názory byly rozhodně daleko čistší, že byla tedy doba náboženské a mravní neporušenosti - ráj.

Tato skutečnost odpovídá čisté a správné myšlence o Bohu a jeho nejušlechtlejším viditelném tvorů - člověku. Člověk byl výtvorem nekonečné moudrosti a lásky tohoto nejvyššího Boha, vznešený a čistý jeho obraz, který ještě jednou se na světě zaskvěl ve zjevení se nedostižitelného Syna člověka, Ježíše Krista, poněvadž Boha a člověka - druhého lepšího Adama.

Onu vzpomínku na prvotní stav svatosti a dokonalosti si lidstvo odneslo z ráje a uchovávalo ji ústním podáním, které se dožilo mnoha různých změn podle věrnosti, kterou jednotlivé rody vzpomínce věnovaly. Byly jistě některé zbožnější, jiné zase propadaly více snahám pozemským, proto se vyskytuje táž vzpomínka u některých rodů čistší, u jiných zase více méně zakalena a u jiných se konečně uchovaly jen jednotlivosti ze zprávy o ráji.

Mínění toto potvrzuje hned biblická zpráva o Kainitech a Setitech, o Noemovi a jeho potomcích.

Set a jeho potomci uchovali jistě zprávu o prazjevení čistší než Kainité. O posledních píše Bible, že se zabývali stavbou měst a jejich výpravou pomocí různých řemesel a umění. Byli jistě oslněni výplody svého důvtipu a snadno zapomínali na prosté poměry prvních lidí na zemi. Podle svých nápadů, plných oslnivé pýchy, zkreslili ústní podání, které přijali od prvních lidí. Pýcha je přivedla na myšlenku národních bohů a pak to šlo už dále z bludu do bludu. Podobně se to mělo s některými z potomků Noemových.

Plnou měrou platí řečené o klínopisných památkách babylonských. Také ty se zabývají počátkem světa, stvořením lidí a jejich původním životem. Ale jen ubohé trosky z prazjevení, k tomu ještě silně znetvořené, se v nich objevují. Dr. J. Nickel napsal knihu: „Genesis und Keilschriftforschung“. V té uvádí na str. 140 názor odborníka ve staré babylonštině Stadea, který rozhodně není smýšlení katolického, o prvních hlavách I. kn. Mojžíšovy a o zprávách starobabylonských o prvních lidech, a jeho názor zní: „I. Kniha Mojžíšova 2. hlava verš 19. a následující má se k tomu, co vypravuje epos Gilgamešův o styku Eabanově se zvířaty a jeho svedení Ukhatou, jako čistý horský pramen k vesnické louži znečištěné močůvkou.“ Je to také pravda, když se rozpomeneme, co epos Gilgamešův o reku Eabanim vykládá. Podle uvedené básně byl Eabani od bohyně Aruru podle obrazu božského stvořen. Eabani je rek nezkrotné síly a silné smyslnosti. Jeho tělo je chlupy porostlé, nenosí šatu, žije pokojně mezi zvířaty a živí se jako tato polními bylinami. Lovec kterýsi, kterého při jeho zaměstnání Eabani rušil, přivedl k tomu po získané poradě ženu, která Eabaniho má svést a na sebe upoutati. Eabani zanechá posavadní způsob života a odchází se ženou mezi

lidi, kde pozná reka Gilgameša a stává se jeho přítelem. Žena konečně, když se jí Eabani nabažil, je od tohoto zapuzena a bloudí po zemi.

Když promyslíme uvedenou báji a srovnáme ji s vypravováním Bible, musíme souhlasiti se Stadem.

Věru, nikde není pravdivěji, věrněji, důstojněji a stručněji podána zpráva o ráji a jeho obyvatelích než v Bibli. Už tyto přednosti nás nutí prohlásiti, že ráj skutečně byl a že byl takový, jak jej Bible vylíčila.

Jediná Bible nám uchovala prazjevení čisté.

Snad upoutá ještě otázka: Jak dlouho pobýli první lidé v ráji? Velmi krátce, ani dětí tam nezplodili.

Ráj byl, ale už ho na zemi není a také ho nebude do skonání světa. Zůstal pouze ráj nebeský, jehož předobrazem byl ráj pozemský.

*Vytiskla LIGRA, Lidové závody grafické, vydavatelské
a knihkupecké, národní podnik v Olomouci.*

14

Cena Kčs 3.-